

FI

FI

FI

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 24.6.2010
KOM(2010)337 lopullinen

**KOMISSION KERTOMUS
EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE**

Saksan alkoholimonopolista

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Saksan alkoholimonopolista

1. JOHDANTO

Maatalouden yhteisestä markkinajärjestelystä ja tiettyjä maataloustuotteita koskevista erityissäännöksistä (yhteisiä markkinajärjestelyjä koskeva asetus) 22 päivänä lokakuuta 2007 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 184 artiklan 3 kohdassa säädetään, että komissio antaa ennen 31. joulukuuta 2009 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen Saksan alkoholimonopolia koskevan poikkeuksen soveltamisesta. Sen mukaan kertomuksessa on oltava *kyseisen monopolin puitteissa myönnettyjen tukien arviointi, ja tarvittaessa asianmukaiset ehdotukset*.

Komissio on kertomusta laatiessaan ottanut huomioon järjestelmän toimintaa koskevat tiedot, jotka Saksan viranomaiset ovat toimittaneet vuosittain, sekä muista lähteistä saadut tiedot.

Etyylialkoholi

Etyylialkoholia eli etanolia on pääasiassa kahdenlaista:

– maatalousperäinen alkoholi, joka valmistetaan käyttämällä ja tislaamalla maataloustuotteita, kuten viljaa, sokerijuurikasta, perunaa ja hedelmiä. Sitä käytetään ihmisravinnoksi juomina ja viinietikkana, biopolttoainealalla (jolloin sitä kutsutaan bioetanoliksi tai polttoaine-etanoliksi) sekä muussa teollisuudessa.

– synteettinen alkoholi, joka valmistetaan petrokemiallisen teollisuuden raaka-aineista (eli öljyn johdannaistuotteista) ja jota käytetään ainoastaan teollisuudessa (lääketeollisuus, kosmetiikka, musteet, maalit, liuotteet, tuulilasin pesunesteet, pinnoitteet jne.).

Etyylialkoholin alkoholipitoisuus on 80–99,9 tilavuusprosenttia, ja erityisesti yli 96 tilavuusprosentin pitoisena sillä ei ole erityisiä aistinvaraisia ominaisuuksia. Se on mautonta ja väritöntä, minkä vuoksi sitä kutsutaan yleisesti neutraaliksi alkoholiksi.

Viime vuosina alkoholin tuotanto ja käyttö biopolttoainealalla on kasvanut ennennäkemättömällä tavalla koko maailmassa (lähinnä Yhdysvalloissa). Euroopan unioni antoi vuonna 2003 direktiivin liikenteen biopolttoaineiden ja muiden uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä¹ ja huhtikuussa direktiivin uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä². Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 670/2003³ vahvistettiin maatalousperäisen etyylialkoholin markkinoihin liittyvät erityistoimenpiteet, jotka muodostavat ”kevennetyn” yhteisen markkinajärjestelyn. Siinä säädetään mahdollisuudesta ottaa käyttöön maataloudesta peräisin olevaa alkoholia koskeviin

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/30/EY (EUVL L 123, 17.5.2003).

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/28/EY (EUVL L 140, 4.6.2009).

³ Neuvoston asetus (EY) N:o 670/2003 (EUVL L 96, 15.4.2003, s. 6).

todistuksiin perustuva kaupan valvontajärjestelmä ja siirrettiin alkoholiala viinin hallintokomitean toiminnan piiriin. Lisäksi komissio laatii jäsenvaltioiden toimittamien tietojen perusteella vuosittain tilaston yhteisön maatalousperäisen etyylialkoholin markkinoista. Kyseisessä asetuksessa myönnetään Saksan alkoholimonopolille poikkeus valtioneuvoston päätöksistä. Asetus on sittemmin sisällytetty neuvoston asetukseen (EY) N:o 1234/2007 (maatalouden yhteisiä markkinajärjestelyjä koskeva asetus).

Maatalousperäisen etyylialkoholin markkinat EU:ssa

EU-27:ssä tuotettiin vuonna 2008 noin 40,5 miljoonaa hehtolitraa maatalousperäistä etyylialkoholia. Pääasialliset raaka-aineet olivat vilja (22,3 miljoonaa hehtolitraa) ja sokerijuurikas / melassi (15,9 miljoonaa hehtolitraa), viini (2,4 miljoonaa hehtolitraa), peruna (250 000 hehtolitraa) ja hedelmät (200 000 hehtolitraa) sekä muut raaka-aineet (1,3 miljoonaa hehtolitraa).

Vuonna 2008 suurimmat maatalousperäisen alkoholin tuottajat olivat Ranska (15,4 miljoonaa hehtolitraa), Saksa (5,9 miljoonaa hehtolitraa), Espanja (5,4 miljoonaa hehtolitraa) ja Puola (1,9 miljoonaa hehtolitraa).

Eurostatin tavarakauppaa koskevien tietojen mukaan EU-27 toi vuonna 2008 kolmansista maista noin 13 miljoonaa hehtolitraa etyylialkoholia (eli yli puolet enemmän kuin vuonna 2006 tuodut 5,6 miljoonaa hehtolitraa). Tärkein alkuperämaa oli edelleen Brasilia 7,3 miljoonan hehtolitran määrällä; sen osuus tuonnista oli 56 %.

Vuonna 2008 etyylialkoholin sisäinen kulutus oli 52,6 miljoonaa hehtolitraa, joka on 9 % enemmän kuin vuonna 2007. Nousu johtui pääasiassa siitä, että etyylialkoholin käyttö polttoainealalla kasvoi vuonna 2008 edellisvuodesta 38 prosentilla eli 28,7 miljoonaan hehtolitraan.

2. SAKSAN ALKOHOLIMONOPOLIN TOIMINTA

2.1. Monopolin kehitys

Alkoholimonopoli perustettiin vuonna 1918 finanssimonopoliksi ja etyylialkoholin kansalliseksi organisaatioksi. Sen oikeusperusta on 8. huhtikuuta 1922 annettu alkoholimonopolilaki, jota on viimeksi muutettu 15. heinäkuuta 2006 annetulla lailla⁴.

Saksan alkoholimonopolin ominaispiirre on tuotannon kaksivaiheisuus: Ensin tislaamot tuottavat perunasta, viljasta tai hedelmistä raakaa alkoholia. Sitten valtaosa alkoholimonopolin mukaisesti tuotetusta maatalousperäisestä alkoholista toimitetaan liittotasavallan alkoholimonopolivirastolle (BfB⁵), joka säätelee alkoholimarkkinoita Saksassa. BfB sääntelee alkoholin tuotantoa myöntämällä yksittäisille tislaamoille nominaaliset tislaus oikeudet (ks. 2.4 jakso) ja vahvistamalla ostohinnat tasolle, joka periaatteessa kattaa tuottajan kustannukset (ks. jakso 2.5). Vuotuiset tislaus oikeudet vahvistetaan prosentiosuutena kokonaisuuteksista eri vuosina eri tasoille maatalousperäisen alkoholin kysynnän mukaan. BfB:llä on lakisääteinen velvollisuus ostaa vahvistetuilla hinnoilla maatalousperäinen alkoholi, joka on tuotettu nominaalisten tislaus oikeuksien puitteissa.

⁴ Bundesgesetzblatt I, s. 1594.

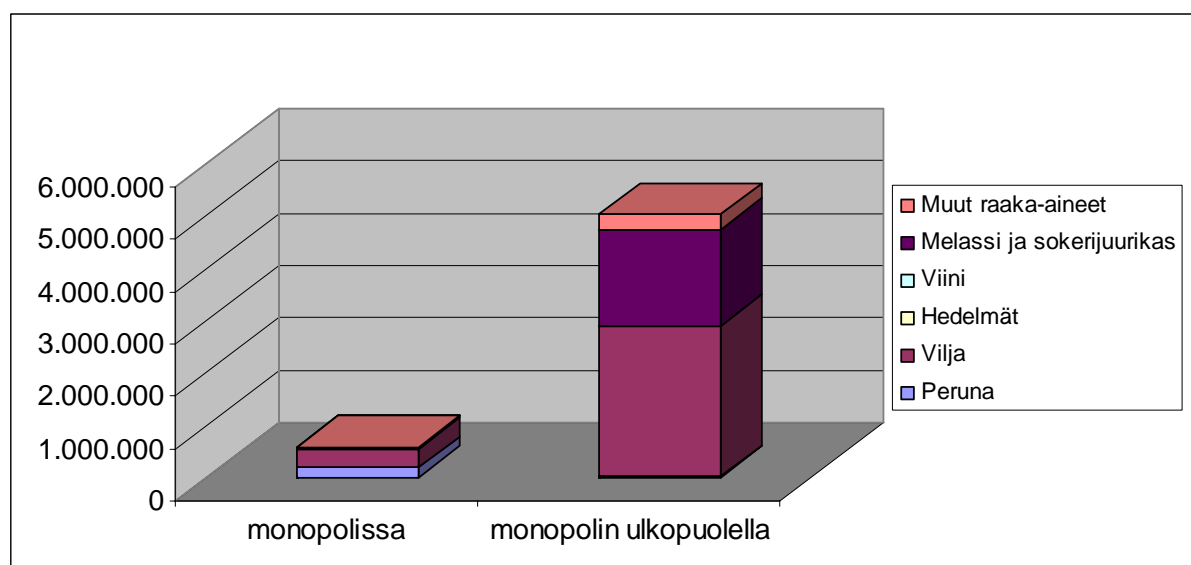
⁵ Bundesmonopolverwaltung für Branntwein.

Ylituotantoon sovelletaan alennettua hintaa, joka on vahvistettu niin alhaiseksi, että se ehkäisee ylituotantoa. Monopoli tarjoaa näin alkoholin tuottajille varsin suuren varmuuden hintojen ja tulojen suhteen.

2.2. Monopolin osuus Saksan markkinoilla

Maatalousperäisen etyylialkoholin kokonaistuotanto oli kalenterivuonna 2007 Saksassa noin viisi miljoonaa hehtolitraa. Monopolinalaiset tislaukset tuottivat noin 590 000 hehtolitraa eli suunnilleen 12 % tuotetusta maatalousperäisestä alkoholista (ks. kaavio jäljempänä). Monopolituotanto koostui alkoholista, joka oli tuotettu pääosin viljasta (59 %) ja perunasta (lähes 34 %); vain 7 % oli valmistettu hedelmistä. Monopolin ulkopuolella taas tuotannon raaka-aineina oli valtaosin vilja (57 %), mutta myös melassi ja sokerijuurikas (37 %).

Kaavio 1: Maatalousperäisen alkoholin tuotanto Saksassa vuonna 2007 (hehtolitraa alkoholia)

2.3. Monopoliin kuuluvien tislaukset luokittelu

Saksan alkoholimonopolin viimeisimmän, vuonna 1999 tehdyn uudistuksen jälkeen monopoli kattaa tilatistaukset ja hedelmäosuuksuntien tislaukset (ns. sinettitistaukset), pienet tilatistaukset ja kaupalliset tislaukset sekä tislaukset käyttäjät. Tislaukset jakautuvat perustasolla tuotannon/verokannan mukaan sinettitistaukseen ja tislaukseen, joille määritellään tuotannon vakiomäärä.

- **Sinettitistaukset** (*Verschlussbrennereien*) kaiken alkoholia sisältävän höyryn tiivistyminen tapahtuu virallisilla tullisinetillä suljetuissa tuotanto- ja jalostusjärjestelmissä ja kaikki alkoholi siirtyy putkia pitkin keruutankkeihin tai -tynnyreihin (jotka on suljettu samanlaisin sinetein) tai kulkee virallisten mittauslaitteiden kautta. Sinettitistaukset alatyyppejä ovat:
 - **Tilatistaukset** (*Landwirtschaftliche Brennereien*), jotka sijaitsevat aina maatalousyrityksen yhteydessä. Ne saavat periaatteessa käyttää vain perunaa ja viljaa (vehnää, ruisvehnää, maissia ja ruista). Tämantyyppisiä pieniä ja keskisuuria tislaukset on Saksassa noin 677.

- **Hedelmäosuuskuntien tislaamot (*Obstgemeinschaftsbrennereien*)**, jotka käyttävät vain hedelmiä, marjoja, viiniä, viinisakkaa, rypäleen puristemehua ja juureksia tai niiden tähteitä. Sinettitisolaamojen toiminnasta vastaa yhdistys, kumppanuus tai osuuskunta, ja niissä tuotetaan alkoholia yksinomaan jäsenten omista tuotteista. Jäsenkohtainen tuotantokiintiö monopolissa on 300 litraa alkoholia.
- **Pientislaamoissa, joille määritellään tuotannon vakiomäärä (*Abfindungsbrennereien*)** ei ole sinettejä tai muunlaisia sulkimia ja alkoholin tuotanto lasketaan raaka-aineiden (pääasiassa hedelmien) määrän ja tyyppin perusteella; lisäksi kullekin tyyppille lasketaan myös tuotokset. Jotta tislaamoa pidettäisiin monopolilainsäädännön mukaisesti pientislaamona, sen tuotannon on oltava ns. tukikelpoisissa rajoissa eli 50 tai 300 litraa alkoholia vuodessa. Pientislaamot, joille määritellään tuotannon vakiomäärä, voivat toimittaa tuotetun alkoholin monopolille tai pitää sen itse kaupan tisleinä tai väkevinä alkoholijuomina. Jälkimmäisessä tapauksessa valmistevero on alhaisempi, 10,22 euroa litralta, kun se tavallisesti on 13,03 euroa litralta. Tämä on EU:n lainsäädännön⁶ mukaista.
- Sinetti- ja pientislaamoiden lisäksi on olemassa **tislaamojen käyttäjien (*Stoffbesitzer*)** ryhmä. Tislaamojen käyttäjillä ei ole omia tislauslaitteita, vaan he käyttävät pientislaamoiden välineitä oman hedelmätuotantonsa tislaamiseksi. Tuotos voi olla enintään 50 litraa alkoholia tuotantovuodessa. Tällainen tislaustapa on sallittu tietyillä tarkoin määritellyillä Etelä-Saksan alueilla historiallisista syistä. Pientislaamoiden käyttäjien tuottamasta alkoholista kannetaan alennettua valmisteveroa, jos tuottajat pitävät tisleen kaupan itse. Kuten pientislaamot, joille määritellään tuotannon vakiomäärä, tislaamoiden käyttäjät voivat toimittaa alkoholin monopolille.

Tuotantovuonna 2007/2008 pientislaamot, tislaamojen käyttäjät ja hedelmäosuuskuntien tislaamot tuottivat noin 75 000 hehtolitraa alkoholia. Tästä määrästä noin 50 000 hehtolitraa toimitettiin BfB:lle.

2.4. Tislausoikeudet

Tislausoikeus on tietyn tislaamon oikeus saada BfB:n vahvistama ostohinta tietystä alkoholimäärästä (nominaalinen tislausoikeus). Näin ollen se on etu, jonka ansiosta tislaamo voi tuottaa alkoholia kiinteää hintaa vastaan. Lisäksi se on perusta alkoholin tuotannon sääntelylle. Alkoholimonopolilain mukaan BfB voi alentaa kunkin tislaamon tislausoikeuksia varastojen, ennustettavan kysynnän ja käytettävissä olevien rahavarojen perusteella. Lisäksi se voi vahvistaa eri tuotantovuosille erilaiset tislausoikeudet (prosenttiosuutena nominaalisista tislausoikeuksista).

Monopolilainsäädännön mukaan pientislaamoilla, joille määritellään tuotannon vakiomäärä, tislaamojen käyttäjillä, hedelmäosuuskuntien tislaamoilla ja pienillä sinettitisolaamoilla ei ole oikeudellisessa mielessä (*Brennrechte*) tuotantokiintiöitä, vaan oikeus tuottaa tietty määrä alkoholia vuosittain. Nämä määrät eivät tislausoikeuksista poiketen vaihtele vuosittain. Tällaisilla tislaamoilla on mahdollisuus, muttei velvollisuutta, toimittaa raakaa alkoholia BfB:lle.

⁶ Neuvoston direktiivi 92/83/ETY alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta (EYVL L 31, 7.2.1992, s. 48).

2.5. Ostohinta

Monopolin toimintaperiaatteen mukaan raa'an alkoholin tuottajat saavat tuotteestaan markkinahintaa korkeamman ostohinnan, joka on näiden toiminnan jatkamisen mahdollistavaa tukea. Monopolin ostama ja puhdistama alkoholi myydään eri kaupallisille ostajille.

BfB määrittää alkoholin perusostohinnan vuosittain sellaisen hyvin toimivan perunaa käyttävän tislaamon, jonka vuosituotos on enintään 600 hehtolitraa alkoholia, keskimääräisten tuotantokustannusten perusteella.

Suurempien tislaamoiden osalta perushintaa lasketaan tuotantokustannusten prosenttiosuudella, joka vaihtelee tuotoksen mukaan (mitä suurempi tislaamo, sitä suurempi alennus).

Monopolilainsäädännössä säädetään erityisostohinnoista hedelmäosuuskuntien, pientislaamoiden ja tislaamoiden käyttäjien tuottamalle alkoholille. Ne vahvistetaan alkoholin perushinnan perusteella lukuisin lisäosin.

Taulukko 1: BfB:n ostaman alkoholin määrät markkinointivuonna 2007/2008⁷:

<i>Ostettu raaka alkoholi, valmistusaineena</i>	hl alkoholia	Ostohinta €/hl alkoholia *	BfB:n menot, €*
Peruna	204 974	126,66	25 962 000
Vilja	340 279	141,58	48 178 000
Hedelmien puristejäännös	51 514	354,31	18 252 000
Välisumma	596 767	154,82	92 392 000
<i>BfB:n ostaman raa'an alkoholin lisämäärät</i>	22 811	58,09	1 325 000
Yhteensä	619 578	151,26	93 717 000

* keruukustannukset mukaan luettuina; BfB:n kokonaismenot ovat noin 120 miljoonaa euroa.

Hinta lasketaan siten, että useimmat raaka-ainetta toimittavat viljelijät hyötyvät siitä.

Tislausprosessissa tuotetun alkoholin ensimmäiset ja viimeiset 10 % ("pää" ja "häntä") ovat huonolaatuista alkoholia, joka sisältää paljon sikunaöljyä ja korkeampia alkoholeja, ja ne ovat käyttökelpoisia vasta jatkokäsittelyn tai uudelleentislauksen jälkeen. On huomattava, että monopoli ostaa kyseisen 20 prosentin huonompilaatuisen tuotannon samaan houkuttelevaan hintaan kuin parempilaatuiset määrät. Näin monopolista saavat pääasiallisesti hyötyä viljelijöiden lisäksi myös tislaamot.

⁷ Markkinointivuosi on 1. lokakuuta–30. syyskuuta.

2.6. Monopolin suorittama jalostus ja myynti

2.6.1. Jalostus

Kerätty raaka alkoholi puhdistetaan BfB:n jalostamoissa Münchenissä, Wittenbergissä ja Nürnbergissä. Näiden kolmen jalostamon puhdistuskapasiteetti on yhteensä 600 000 hehtolitraa.

Monopolin hallinnossa työskentelee noin 90 ihmistä.

Tuottajien toimittama noin 85-prosenttinen raaka alkoholi jalostetaan 96- tai 99-prosenttiseksi puhtaaksi alkoholiksi. Markkinointivuonna 2007/2008 saatiin 546 000 hehtolitraa jalostettua alkoholia.

2.6.2. Alkoholin myynti

BfB myy alkoholinsa yksinomaan sellaisille yrityksille, jotka ovat sijoittautuneet Saksaan. Myynti tapahtuu seitsemän BfB:n omistaman myyntipisteen kautta. Puhdas alkoholi myydään pääasiassa väkevien alkoholijuomien alalle, elintarvikealalle ja lääke- ja kosmetiikka-alalle ("prioriteettialat"). Lisäksi tertiaarinen alkoholi denaturoidaan käytettäväksi pakkas- ja ikkunanpesunesteissä sekä metyylialkoholissa.

Monopoli myi vuonna 2008 noin 555 000 hehtolitraa alkoholia, josta

- **53 % teollisuudelle**, kuten kosmetiikka-alalle (30 % kokonaismäärästä) ja lääkealalle (8 %)

- **47% elintarvikealalle** juomiksi (33 % kokonaismäärästä) ja elintarvikkeiksi (13 %).

Taulukko 2: BfB:n myyntimäärät prioriteettialoilla vuosina 2004–2008 hehtolitroina:

	2004	2005	2006	2007	2008
Elintarvikeala	333 278	339 264	292 555	232 200	259 014
- käyttö alkoholijuomiin	265 675	274 034	213 998	151 004	185 387
- elintarvikkeet	67 603	65 230	78 557	81 196	73 627
Teollisuus	298 865	292 376	295 002	294 356	295 602
- lääkeala	44 658	38 464	37 393	42 467	43 191
- Kosmetiikka	157 134	164 890	154 917	175 461	168 161
- muu teollisuusalkoholi	97 073	89 022	102 692	76 428	84 250
Polttoaine	0	0	0	0	0
Muu käyttö	0	0	0	0	0
Yhteensä	632 143	631 640	587 557	526 556	554 616

Monet sidosryhmät syyttävät BfB:n myyntihintoja markkinahintojen alittamisesta. Vuonna 2007/2008 BfB:n alkoholin keskimyyntihinnat olivat seuraavat:

- alkoholi väkevien alkoholijuomien ja ruokien valmistukseen – 70 €/hl

- lääkkeet ja kosmetiikka – 73 €/hl

- muu teollisuuskäyttö – 59 €/hl.

Alkoholimonopolilaissa säädetään lääke- ja kosmetiikkamarkkinoille myynnin osalta, että kosmetiikkateollisuudelle ei voi myydä synteettistä alkoholia, ellei kyseiseen käyttöön ole aiemmin myyty vähintään 200 000 hehtolitraa maatalousperäistä alkoholia. Käytännössä tämä säännös estää synteettisen alkoholin tuottajia pääsemästä kyseisille markkinoille.

Alkoholia ei myydä lainkaan polttoaineena käytettäväksi.

2.7. Saksan monopolin kautta myöntämä valtiontuki

Monopolin kautta myönnetty valtiontuki vastaa erotusta raa'an alkoholin ostosta aiheutuvien kustannusten ja kyseisen alkoholin myynnistä puhdistamisen jälkeen saavien tulojen välillä, kun huomioon otetaan BfB:lle keruusta, jalostuksesta ja toiminnasta johtuvat kustannukset.

Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1234/2007 vahvistettiin Saksan monopolin kautta myöntämän valtiontuen enimmäismääräksi 110 miljoonaa euroa. Enimmäismäärää on noudatettu, ja tuet ovat laskeneet vuoden 2003 110 miljoonasta eurosta vuoden 2008 vajaan 80 miljoonaan euroon. Samalla ajanjaksolla monopolin myymät määrät pienenevät 640 000 hehtolitrasta 555 000 hehtolitraan.

Määrärahojen vähentyminen liittyi vuonna 1999 tehtyyn monopolin uudistukseen. Uudistuksen seurauksena monopolista irtaantuvat kaupalliset sinettitiskaamot saivat nominaalisista tiskausoikeuksista korvauksen, jonka enimmäismäärä oli 257,50 euroa hehtolitralla riippuen tiskaamon tyypistä ja lähtöajankohdasta. Kyseiset maksut ovat valtiontukea, jota maksetaan viiden markkinointivuoden ajan ja jonka tarkoituksena on auttaa tiskaamoita selviytymään avoimilla markkinoilla. Vuosina 2001–2008 monopolista irtaantui korvausta vastaan noin 70 tiskaamoita. Vuoden 1999 uudistuksessa myös leikattiin alkoholimonopoliin jääville tilatiskaamoille maksettavia ostohintoja.

Vuotuisen tuen lisäleikkaukset johtuivat liittovaltion monopolille myöntämän taloudellisen tuen yleisestä alenemisesta. Siihen liittyi myös tilatiskaamoiden sallitun vuosituotannon alentaminen 50 prosenttiin asti nominaalisista tiskausoikeuksista.

3. TUEN ARVIOINTI

3.1. Vaikutus viljelijöihin ja tiskaamoihin

Pieniä ja keskisuuria tilatiskaamoita on noin 677. Kyseisissä tiskaamoissa on nelisen tuhatta kokopäiväistä työpaikkaa, ja niihin on kytköksissä noin 700 perunaa ja/tai viljaa alkoholin tuotantoa varten tuottavaa perhetilaa. Koska kyseiset tilat käyttävät alkoholin tuotantoon tarkoitettujen tuotteiden viljelyyn ainoastaan osan maatalousmaastaan, monopoli on viljelijöille vain lisätulonlähde. Lisäksi on noin 28 000 pientiskaamoita (joista vuosittain on toiminnassa keskimäärin 20 000), 8 hedelmäosuuskunnan tiskaamoita ja noin 425 000 tiskaamojen käyttäjää (joista vuosittain on aktiivisia suunnilleen 100 000).

Tilatiskaamot (674) toimittivat vuonna 2007 monopolille 538 921 hehtolitraa perunasta ja/tai viljasta tuotettua alkoholia. Tiskaamokohtainen tuotanto oli keskimäärin 800 hehtolitraa alkoholia ja ostohinta yhteensä keskimäärin 107 000 euroa vuodessa. Kun keskimääräiseen perunaa käyttävään osuuskunnan tiskaamoon kuuluu 15 jäsentilaa ja se tuottaa vuosittain 2 500 hehtolitraa alkoholia, osuuskuntien tiskaamoissa kukin viljelijä sai ostohintana yhteensä

noin 15 000 euroa. Kokonaisostohintaan kuuluvat tislaamolle aiheutuvat tuotantokustannukset (raaka-aineiden, energian ja ylläpidon hinta jne.)⁸

Pientislaamot, joille määritellään tuotannon vakiomäärä, saavat tuottaa enintään 300 litraa alkoholia vuodessa, ja ne saavat vuosittain enintään noin tuhannen euron suuruisen ostohinnan⁹. Tuki muodostaa vähäisen osan tislaamon tuloista mutta saattaa olla ratkaiseva toiminnan jatkamisen kannalta. On syytä huomata, että enimmäistuotantomäärät voidaan kumuloida (3 000 litraan asti 10 vuoden aikana), mistä syntyy mittakaavaetuja. Näin monopoli tosiasiaassa auttaa pitämään hedelmistä tuotetun alkoholin hinnat korkeina.

Tilatislaamoiden alueellinen merkitys

Alkoholimonopolilla on eräillä Saksan alueilla merkittävä asema paikallisessa elinkeinoelämässä erityisesti alueilla, joilla on paljon tislaamoita. Vuonna 2009 kaikista monopoliin kuuluvista tislaamoista 87 % sijaitsi viidessä osavaltiossa, jotka ovat Baijeri (157), Rheinland-Pfalz (115), Nordrhein-Westfalen (118), Ala-Saksi ja Bremen (93) sekä Baden-Württemberg (79).

Taulukko 3: Tilatislaamoiden jakautuminen ja tuotantokiintiöt osavaltioittain (2009)

Osavaltio	Tislaamojen lukumäärä	Nominaalinen tuotantokiintiö hehtolitroina alkoholia
Baden-Württemberg	79	60 888
Baijeri	157	295 743
Brandenburg	15	56 945
Bremen	1	545
Hessen	24	12 775
Mecklenburg-Etu-Pommeri	3	8 490
Ala-Saksi	92	211 950
Nordrhein-Westfalen	118	136 879
Rheinland-Pfalz	115	46 704
Saarland	31	26 106
Saksi	1	720
Saksi-Anhalt	6	26 699
Schleswig-Holstein	3	3 560

3.2. Vaikutus alkoholimarkkinoihin Saksassa ja EU:ssa

Monopoli toimittaa merkittävän määrän alkoholia (0,5–0,6 miljoonaa hehtolitraa) Saksan markkinoille (arviolta noin 3,1 miljoonaa hehtolitraa biopolttoaineet pois luettuina), erityisesti juomateollisuudelle ja teollisuussektorille.

Taulukko 4: Monopolin myymän alkoholin osuus Saksan markkinoilla vuonna 2008, tuhatta hehtolitraa:

	Monopolin myynti	Saksan markkinat	%
Elintarvikekäyttö	259	1938	13 %
Juomat	185	346	53 %

⁸ Eri tislaamotyypin saaman tuen erotus johtuu muun muassa erilaisista ostohinnoista, jotka vahvistetaan tuotantomäärien mukaan.

⁹ 1 000 € = 3 hl x 354,31 €/hl (ks. taulukko 1).

Ruoka	74	1591	5 %
Teollisuus	296	1142	26 %
Polttoaine	0	4740	0 %

Lisäksi monopolin tukemalla alkoholimäärällä on voinut olla vaikutus Euroopan markkinoihin (arviolta 23,9 miljoonaa hehtolitraa biopolttoaineet pois luettuina). Sidosryhmien mukaan Saksan tukemat määrät voivat vaikuttaa alkoholin hintoihin EU:n markkinoilla.

3.3. Ympäristövaikutukset

Saksan viranomaisten mukaan monopolin katsotaan auttavan säilyttämään perinteiset hedelmäpuutarhat, joista saadaan raaka-ainetta pientislaamoille ja hedelmiä käyttäville tislaamoille. Ne ovat ekologisesti tärkeitä kasviston ja eläimistön kannalta ja takaavat harvinaisten eläinlajien ainutlaatuisen kirjon. Hedelmätarhat myös estävät maaperän eroosiota ja auttavat veden varastoinnissa ja näin tasapainottavat ilmankosteutta.

Vaikka pientislaamoiden monopolista saama tuki on vähäinen, sen katsotaan olevan tarpeen, jotta viljelijät jatkaisivat maiseman kannalta tärkeiden hedelmäpuuiden viljelyä. Silti Saksan naapurimaiden alueilla, jotka eivät kuulu monopoliin, maisemat ovat vastaavanlaisia kuin Saksassa.

3.4. Tilanne muissa jäsenvaltioissa

On syytä huomata, että myös muissa jäsenvaltiossa (esim. Itävallassa ja Puolassa) pienet tilatislaamot tuottavat alkoholia ilman, että tuottajat saavat tukea alkoholille tai tisleelle. Monissa maissa pieniin tilatislaamoihin sovelletaan kuitenkin verohelpotuksia.

Lisäksi Ranskassa oli vuodesta 1916 vuoteen 1991 alkoholimonopoli: valtio osti tuolloin kaiken maatalousperäisen alkoholin taatuin hinnoin. Järjestelmän vuoksi alkoholin tuotanto lisääntyi jatkuvasti, koska valtion oli ostettava kaikki tuotetut määrät. Nykyisellään jäljellä on vain muutamia pieniä tilatislaamoja, lähinnä Alsacessa.

4. PÄÄTELMÄT

Saksan alkoholimonopolin toiminta perustuu valtioneuvoston päätöksiin myönnettyyn väliaikaiseen poikkeukseen. Monopolin myöntämä tuki on toimintatukea, joka ei muutoin ole valtioneuvoston päätösten mukaisesti sallittua. Tämän valtioneuvoston päätöksen väärinvaikutus on kuitenkin vähäinen, koska sen piiriin kuuluva alkoholimäärä on varsin pieni; sen osuuden kaikesta Saksassa tuotetusta maatalousperäisestä etyylialkoholista arvioidaan olevan alle 10 %.

Saksan alkoholimonopolilla on monia myönteisiä vaikutuksia: Sillä on merkittävä rooli eräillä alueilla, joilla pienet ja keskisuuret maatilat ovat yhä riippuvaisia alkoholin tislauksesta saavasta tuesta. Tuen ansiosta erityisesti pienet hedelmiä käyttävät tislaamot, joiden tuotanto on paikallista ja hyvin rajoitettua, pystyvät säilyttämään perinteiset hedelmätarhat ja vakauttamaan tuottajatuloja.

On kuitenkin selvää, että koska neuvosto salli Saksan alkoholimonopolia koskevan poikkeuksen soveltamisen ”tietyn rajoitetun ajan”¹⁰, sen puitteissa toimivien tislaamoiden on uudistettava rakenteitaan sopeutuakseen siihen, että kyseinen valtioneuvoston päätös poistetaan

¹⁰ Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 johdanto-osan 91 kappale.

lähitulevaisuudessa. Jotkin tislaamot ovatkin jo aloittaneet valmistautumisen vapaille markkinoille siirtymiseksi perustamalla osuuskuntia, investoimalla vähemmän energiaa vieviin laitteisiin tuotantokustannusten alentamiseksi ja markkinoimalla yhä suuremman osan alkoholistaan suoraan. Sopeutumisaikaa tarvitaan kuitenkin enemmän, jotta tislaajat menestyisivät vapaille markkinoilla.

Edellä esitetyn perusteella ja ottaen huomioon, että Saksa on nimenomaisesti pyytänyt poikkeuksen voimassaolon jatkamista, ehdotetaan, että monopoli voi jatkaa toimintaansa rajoitetun ajan. Viimeinen siirtymäkausi voitaisiin myöntää siirtymän helpottamiseksi ja tislaamoiden rakenneuudistuksen mahdollistamiseksi. On kuitenkin varmistettava, että ulkomaisten yritysten ja synteettisen alkoholin tuottajien markkinoille pääsyn esteet poistetaan 1. tammikuuta 2011 alkaen.

Ehdotetaan, että monopoli lakkautetaan asteittain muutaman vuoden aikana seuraavasti: Viljaa ja perunaa jalostavat sinettitislaamot voivat edelleen saada monopolista vähitellen vähenevää tukea vuoden 2013 loppuun saakka. Monopolissa voivat jatkaa toimintaansa ja saada tukea vuoden 2017 loppuun saakka ainoastaan pientislaamot, joille määritellään tuotannon vakiomäärä, tislaamoiden käyttäjät ja hedelmäosuuskuntien tislaamot, jotka tuottavat vain vähäisen määrän alkoholia (60 000 hehtolitraa vuodessa).

Monopolin olemassaoloa ei voi jatkaa kyseisen ajankohdan jälkeen. Saksa voi siirtymäkauden päätyttyä siirtää ainakin osan monopolin määrärahoista maaseudun kehittämiseen rahoittaakseen esimerkiksi jalostuksen ja kaupan pitämisen edistämistoimia, uusien tuotteiden kehitystyötä, viljelijöiden ja tislaamoiden välistä yhteistyötä tai sellaisten perinteisten hedelmätarhojen suojelua, joiden Saksan viranomaiset katsovat olevan ympäristön kannalta erityisen hyödyllisiä.